

(Tallorahwa postimees trükkis
E. A. K. Mann, igga näd. 1 p.)

Reede, 5. Vihikliku päeval 1858.

(Wakf. Tartus 1 rub. muial
1 rub. 10 kop.)

Omalt maalt.

Karrola kirriko poolt todi postimehele üks kirri, mis nenda käib: „Meie kirriwallas sündis mõne nädala eest kurra asja. Tallo sullane olli mõisa wälja peal leikamas, — temma naene olli weiteje lapsega üksi koddus, — laps olli alles 11 kuud wanna. Naene läks lauda jure lehma lüpeä ja panni lapse seni tuppä nurka istuma. Teise nurgas olli üks wee-õmber (pang). Lapsokenne hakkas roma- ma, romab õmbri jure, ajab selle naeal üllese, watab õmbri se, langeb ülle pea siäse ja up- pub ärra. Emma tulles taggasi, otsh emma lapsokest ja leiab tedda pangist, nuttab kül roh- keste silmawet, armust ja koksudes, agga lapsokese siimad on finni ja jüdda külm ja ju ei hakka ennam räkima. Wihikpärrast ta om- ma last parremine ei hoidnud? wõiks mõn- ni ütelda. Agga ütle, kas iggawiks sullase- naene jõuab lapschoidjad piddada? Ei tohhi meie iggawüht waest innimest mitte huffamöista, kui ta laps ilma hoidjata on ja haiget jaab, et meie kül leikide kohta ütleme: teie käest perritakse äksford, mis teie kätte on antud, ja teile tulles raskes süüts, mis teie holetuse läbbi sünnib. Agga kui palju on neid wan- nemaid, kes mitte waesed ei olle, ja lastewad ommetige holetuse läbbi lapsed kurdiks ja ke- letumaks minna, ei õppeta neid, kui nad mõistma jawad, suggema, ei kells käima, ei ka jüdda- mest palwet teggema. Ja nenda jawad nad

jiis kurdiks, ei mõista hea karjatje healt kul- da, — ja jawad keletumaks, ei mõista Jõ- sanda heldujest räkida. Agga wannemad, rik- kad ja waesed, kuulge, mis Watt. ram. 21. peat. ja 16. salmis Zeiujest luggeda on, ja se maksab iggawühe kohta: Wäetimate ja immewate laste juust olled sinna ennejele titust walmistanud.“

Armas tallorahwa postimees! „Küllab mõnni armas sõbber liinas ning mõnni kallis wadder küllas himmuustab ammogi jubba kuulda sada, kuidas meie kirriko-õppetajate foggumine **Wolmeri liinas** tännawo on olnud, ja pahhandab, et minna omma juud ifka weel finni pean ning omma kõnnet ifka weel kelan, ehk minna kül jubba mõne nädala eest jesh foggomiseft selget arru sain. Mis tehha, poud olli ni suur, et wet ei sanud ärrakui- wand tindiklafifest märjaks kaeta, ja pude ot- jast kulkus ni palju õunu mahha, et raud- sullele maad ei sanud. Bealegi otshin siit ning seält pabbert, mis mulle ja mo tindile ning sullele melepärrast ollefs, agga ei leidnud seni mitte, kas te mis taht. Nüüd on Zum- mal surest armust jälle wihma annud ja nae- sefesejed on õunad turrule winud ja kaupmehhe käest illujat Somema pabbert tonud, nüüd wöib jälle kirjutada ja tunništada, et meie kohhal sõbrus ja ušaw meel weel ei olle aurowantri peale istunud, egga raudte peal ilmaotja lainud. Kuulgo siis, kes kuulda tahhab, ja tahtfo, kellele Zummal kõrwad an- nud ja armu süddameste jagganud!

11. leikuseku päval hakkasid õppetajad Wolmeri käigile valmistama. Poisid võidid wana nõlbede rattad ja tüdrukud rubhaastafid nahtfetti ja summadanni. Prewad agga ollid kohfund ja ehmatanud ja ütlesid: Mehheksid, egga teie ommeti ei lähbä, Wolmeri linnas on kshhorobbi rahwaft bulgakaura tapmas. Iggäühhes majas on haigeid, kirrikollad hüüdnud ööd ja päwa, haud laewataksie haia kõrwa. Mehhed waastafid: Tübbi jut, mis inimefed ajawad! Kui Wolmeris niugust hädda olleks, kül siis meie armas piiskop Walter meile jedda olleks teada annud ja ütelnud: jäge keddu! Temma ei olle sest ei mušta egga walget laununud, waid on meid Jumala nimmel kofkofutunud ja Jumala nimmel meie lähhäme, omma õigust teggema ja omma korta täitma. Raefefed pühkfid käfjega wet filmist ja ütlesid maddala heäleaga: Et minge siis peale ja suur Jummal jaatko teid siina ja sealt taggasi. Kapiefefed jälle hakkasid tabifeste kaela ümber kinni ja jaatfid neid Jummalaga minnema. — 12. leikuseku päwal ollid wanfrid ja tõllad siit ja sealt postijamade ette kofketullemas. Siin astub wannamees kange kondidega tasiakeste tõllast wälja, seel kargab noormees lipsti wanfri pealt mahha. Terre ning terre siit ja sealt. Õppetajad terretawad teine teist lahkeste ja armust, rõwustawad, et mitme aca ülle jälle teine teist palgesti palgesse näwad. Lähhäwad jama tuppä, ištunud mahha, ajawad juttu, kunnii postipoisid ued hobbojed ettepannewad. Üks kõneleb ommast koggedusest ja kaebab, et rahhoto ja armoto abbiello-rahwaest temmale palju wae- wa teeb. Minne, kuhho tahhad: siin mees ja naene kartupididi koos, seil maja kollab nende karrast ja tüllist. Tanna tullerwad lau- latama, homme lahbutama. Tanna pannewad käst kofko, homme rabbarwad kättega teine teise filmi. Tanna wahhetawad sõrmust, homme pannewad teine teisele kabla kaela. Tanna wannuwad, et teine teist tahtwad surmani armaštada, homme kaewawad teine teisele baudi. — Teine jälle ajab põllust juttu, kaebab pöuda. Keit lähhäb hukka; mis ja ilma wiljata teed, kust saad leiba, kust saad riet? Kust wöttad waestele abbi? Aidades

rotti mürtin, murro peal sibliwad kannad, ei leia terrakestki. Ja mis kibbellonnast tuakse — oh Jummal parako! Kesimeene jaggo tem- nesk, teine jaggo leiwaks, kolmas jaggo woi- jale, neljas jaggo jama, wies jaggo maggasti aita, kuks jaggo perrele, seitsemes jaggo õppe- tajale. Seitsemes jaggo — seitsemes walme: peästa meid ärra kurjast! — Teine õhlab ramatute pärrast. Sakstel ramatuid küllalt, iggapäaw uus ramat, agga marahwal? Kes neile ramatuid murretseb? Ja kui neile ka murretsetakse, kes neid waestowöttab? Üks põl- gab waimoliku, teine põlgab ilmaliku luggu; üks tahtab Some kirja, teine wanna kirja; üks himmustab hakidega ramatut, teine ilma haqita; iggäüks himmustab, mis sada ei olle, ja põlgab ärra, mis sada on. Ja, kui nem- mad niugugused ramatud wõifsid sada, kuidas kord keiser omma findralle kinkis: keif lehhed rikonodid! — Teine jälle kõneleb, kuidas temma kohhal luggo hofefantmifega waeste cest. Kui agga kerjajad ning sandid ulstata pealt kaulfid, agga need ei tahha kadduda, kas te mis taht. Tulleb wahtmeister, siis läh- häwad ärra, lähhäb temma ärra, siis tulle- wad lonfades, eigades, palludes; üks pimme, teine keleto, kolmas kurt, iggäühhel omma wigga, mis ta kõrtfist winatopfist sanud. Siis ištunud kirriko ufse ette mahha, ja lau- larwad, et rahwaest, kes ufse liggidal on, õppe- taja jutlusest ühtegi arru ei ja. Pärrast läh- häwad jälle kõrtfi omajale ja loewad omma rahha. Koppil noppitakse toppiko järrelle kuf- rust wälja ja pea on mõnni rubel käes: kõrt- sipappa kutjutakse ja nüüd wisfawad topfi topfi järrelle kurku, et lasse agga olla. — Teine jälle kaebab omma rahwa jallaliku meelt. Nemmad on esimefied maalmeiftrid. Keife kurja nad jalgawad, keife head kidawad om- maks warranzuseks. Jikka fulen nende suust: Tanno Jummalale, weil niugugust waest luggu ei olle. Pattused olleme kül keif, agga — au Jummalale! — pattu weil ei olle! — Talmeister astub tuppä, keif on walmis. Õppetajad lähhäwad eddasti minnema, jõudwad Wolmerile. Linnä ees seijawad jubba mehhe- kesed, terretades: Kas forter tarwitata? Siin on wägga illus forter, tulge watama, wägga

hea, kas ühhele eht künnele, tulge aaga!
Pea on iggaühhel õppetajal emaja ning jämiie
koht käes. — Kuidas kõhho-tõbbeega luggo on?
Tänno Jummalale, jubba on ärralõpmaš.

13. leikuseku päval, hommiko warra,
hakkawad kirriko-kellad hüüdma. Õppetajad
ajawad kirrikorided selga, lähhämäd kreis-
kõli jali. Wata immet! Jälle hea hull, peale
50 toskotulnuid! Egga õppetajad tõbbe ei ka
jurma tohhi karta. Nemmad en Jummalale
jullajed ja Jummal käib nendega, hoiab ning
kaikeh neid wäggewaste. Wanna ning noor,
Warahwa ning Vätkaste õpetaja, keik terret-
awad teine teist wennalikko süddamega, süd-
damelikko armuga. Mitja peal seisab rahwas,
panneb tähhele, mõtleb, ütleb: niugguš üh-
benduš, kui õppetajatel en, ei olle mu inni-
mešste juggul kül olkemaš; nemmad en otse-
kõbbe kui übbe isja poad, otsekui übbe ru
wõesjad, otsekui übbe peesja linnud. Naste
en nende ammet, siiski on nemmad ifka rõem-
jad; wacwaline on nende tö, siiski on nad
ifka wirjad. Jah, Jummal on nendega! —
Küüd astuwad wälja, piiskop mitme kuld-
rähhega ees, õppetajad parikauwa tagga jär-
tele, keigil rist rinna peal. Wägga illus mer-
rew pael mušta ride peal, paela otjas rist,
keik werrerišti kandjad, Jesuse jullajed; astu-
wad kirrikusse, kellad hüüwad, erelad män-
gijwad, lauljad laulwad. Wägga armas
kuulda ning nähha. Paulo lõpp-tuies astub
Ria mafonna praosk Häuškler altari ette
ja terretab wennakšeid Jummalale nimmel.
Ea jelletab neile ärra, mis Jõsänd ütleb
Joanni. 15, 16: Teie ey olle mitte mind ärra-
wallitšenuš, waid minna ollen teid ärrawallit-
šenuš ja ollen teid šeadnud, et teie peate min-
nema ja wilja kandma, ja et teie willi jääks,
et, mis teie ial minno Jõsialt pallute minno
nimmel, temma teile annakš. Peäle jelle
tallitab Ria mafonna õpetaja Silling
Abdalist (Neuermüshen) altari teniškust.

Siiš astub piiskop kantšil peale ja jelle-
tab, mis 1. Peetr. 5, 1—4 luggeda: „Need
wannemad, keš teie šeas on, maenitšen minna,
keš ma ka ükš wõnnem ja Kristuše kannata-
mises tunništaja ollen, kellel ka ošja' on šest
auust, mis peab ilmutama: Šoidke kui kar-

jatšed Jummalale karja, mis teie šeas on, ja
olge šelle illewatajad, ei mitte wasto meelt,
waid hea melega, ei mitte roppo kašjo pär-
rast, waid heideš jüddameš, ja ei mitte kui
need, keš koggodušte ülle wallitšewad, waid olge
karjale märegiš. Siiš peate teie, kui še kei-
gušillem karjane arwalikuš šaab, šedda ilma-
näršimata auu kroni šama.“ Peale jutluš
peab palwet. Siiš tallitab Silling jälle
altari teništust ja õppetajad lähhämäd kirrikust
wälja, otse kui nemmad šinna tulnud. Wähhe-
aega widawad lahke jutuga, siiš lähhämäd
leiba wõtma. Peale lõunat kogguwad Wol-
meri õpetaja majasše. Piiskop ütleb: Kas
jame kofko, eht kül šin Wolmeri šinnas Jum-
mal omma rahwas fõhhotõbbe wišjaga kar-
rištub, wõi lähhäme iggaüks jälle omma šeddo
pele? Õppetajad koštawad: Jagem kofko ja
aitagem Wolmeri rahwas omma walmega Jum-
mala wišja pöödda. Piiskop küššib jalle:
Laupäwa õhto pean ärraminnema Ria šinna;
kaš tabhate laupäwal otjuš teħha, wõi weel
kauemaks kofkojada ilma minnuta? Õpeta-
jad koštawad: Kui šinna pead mešš ärramin-
nema, siiš lähhäme ka ärra. Jaid šiiš lau-
päwani kofko ja õhto laħšufid teine tei-
šeš ärra.

14., 15. ning 16. leikuseku päwal ollid
nemmad teine teijega nõuu piddamas kirriko
ašjade pärraš. Jggakord hakkafid ja lõppe-
tašid nemmad omma nõupidamist walmee ning
lauluga, ja še on minno melest wägga armas.
Meie õppetajad peawad jo mešš ellomäregiš
ollema, ja kui nemmad laišad ning piškald-
šed walmeele, mis šiiš rahwa hulgašest peab
šama? Õpetaja on koggoduše perremees, — ja
otsekui majas keik huffalähhäb, kui perre-
mees walmeteggia ei olle, nenda lähhäb ka
koggodušes keik lonti, kui õpetaja walmee teg-
gemata jättab. Niššimmoš on ka õppetajate
laulmijega; keigest jüddameš ma šedda armas-
tan ja wägga rõemuštan, kui õpetaja altari
ešš omma healt tõštub ja Jummalale auušk
laulab. Jggakord, kui õpetaja ütleb, mis
laulda tulles, kutjub mo šüdda õppetajale
ütlemä: armas hingekarjane, et laula emme-
tige! Jggaiühhe lapšekese juušt ning šüdda-
mešš nõutakše laulu, jo mulle šiiš ka lubba

antafje, õppetajate juust ning jüddamest laulu nõuda. Mõnni õppetaja ütleb: mul ei olle healt laulda. Armas, katsu agga, küllab saad, kui katsud. Pinnokesed laulawad keit, et kül keit löökesed ei olle, ja Jummal kuleb nende keitide laulohealt hea melega. — Agga minna lähhan omma juttuga kõrwale, pean jo kõnnelema, mis asja pärrast õppetajad Wolmeris nõuu piddasid. Pean ja tahhan ka, ehk se kül raske asji on, sest et õppetajad tännawo omma nõupiddamisega õffekui aurowanfris raudtee peal ollid ja lohhiinalt omma tallitust tallitasid, et agga laupäaw peale lõunat walmis jaaksid.

Keige eõsite peti nõuu katekismuse ärrasjelletamise pärrast. Kas anname rahwale ärrasjelleatud katekismuse kätte, ni kui Tallinna katekismus on ja Meieri katekismus on ja Ulmanni katekismus ja Sultsi katekismus, woi lepime õnsa Lutteruse küsõmisõte ning kostmisõtega? Õppetajad ütlesid: Iggauks õppetaja selletago iõje pühha Waimo wäest katekismuse õppetust õnsa Lutteruse küsõmisõte ja kostmisõte järrele omma rahwale ja andko Wiiskopiõkohto loaga omma rahwale sedda ärrasjelletamist kätte, mis temma keige parremaks arwab, olgo Tallinna ehk Meieri ehk Ulmanni ehk Sultsi ärrasjelleatud katekismus. Agga koolmeistride abbiõs jago weel parrem ärrasjelleamine murretõtetud ning trüffi pandud, kui kæs ollewad ärrasjelletamised on, sest et koolmeistrid ifka kaebawad: Meie ei ja kolilastele katekismusit mitte ni selgeste ärrasjelleatada, kui waja on ning kuidas meie omma jüdda kutõub; meie moistõus ei moistõa selletamisõle tarwiliku asja jureliõsõada, ja kæs ollewad selletamised on weel pudulõjed, aitte meid! Sellepärrast on siis ka meie ma kõhhal Kamõja kirriko õppetaja nõuuõs mõtnud, wut täieliku katekismuse selletamisi kirjutada ning trüffi panna, et koolmeistrid sedda mõifõid laste kätte õppetada ja nenda Jummal tundmist armsõa marahwa seõs kaõwatada. Agga se on suur ning raske asji, ja ei sa mitte ni pea walmis jama. Siin on ka pühhad kannatamist ning pitkamelt waja, ja pallumist, et Jummal abbi annaks. Kes pallub, se saab.

(3ääb wõete.)

(1)

Wõeralt maalt.

Amerika maal on telegrahwi tradi üle rõem otõjato nendajammoti kuidas Inõgliõsmaal. Keit liinad rägimwad sest asjast ja kidawad sedda, et Amerikama ja Inõgliõsma nüüd ühhes on. Kui Amerikama üllema kubbernerile Inõgliõsma poolt teada anti, et ettemõtmine korõdalainud ja trada walmis, wästõs temma, et ta keigest jüddamest rõemustab ja Jummalat pallub, et sõbrus nüüd Amerika ja Inõgliõsma wahhel õiete kaswaks ja kindlaks jaakõs. Kui suur nende rõem, woiõs sest juba nõhõha, et Bostoni liinas sealfammas maal telegrahwi tradi auuks 100 suretükki pauku jai lastud ja keige kelladega hellistud. Nei - Jorki lin Amerika maal ja Londoni lin Inõgliõs maal on nõuu piddanud ja tahhawad ühtlase ühõhel päwal, iggauks ommas paigas, suurt pühha piddada telegrahwi mallestõseks. Sealt kirjutafje ka, et nipea kui kunninga proua Wiktorija sõnnumed siina sawad, 100 suretükki pauku lastafje, ja need kaptenid, kes Inõgliõsmaal sedda trati Amerika male on pannud, tahhetafje jure auuga wästõwõitta, keit Nei - Jorki liina kohtowannemad ja nimmekandjad lähhawad neile, kui need liina liggidal on liina tullemas, ühtlase wästo. Ühõhest teijest liinast kirjutafje, et seal jelle asja auuks keige affente peale kohto kääõo järrele küünlad ja lambid tahhetafje wõllema panna ja nipea kui Wiktorija sõnnumed üllema kubberneri kätte jawad, tehõafje kirrikoukõsed lahõti ja rahwas lähõhõa kirrikõse tännõpühha piddama. Seddasõmma walmistamist ja rõemustamist on ka teistes liinades. Amerikama ja Inõgliõsma kõnnelewad nüüd õhtepõhku tradi läbbi ja Inõgliõsmaal petafje nõuu usi trada walmistada, kelle läbbi Inõgliõsma nende madega õhtejaab, mis Amerika maal temma waltitõse al on.

Stuttgardi liinas Württembergi rigisõ peti 12. Augustil piiblipühha. Jerusalemma piiskõpõ Gobat piddas jutlust ja kõnneles ka sest, kuidas Türgi rigisõ Muhamedi rahwa wiõha ristkirahwa wästo suur ollewa. Wiimõsest õõast jadis, mis mõnne aastõ eest Sewastõpõli liina al lõppetati, ollewa nende wiõha

kašwand. Mendasammoti ütles ta agga ka, et Türgi sõlbatid ja pealikud meie päivil jummalasõnna ennemalt waastoröötawad, kui wannal aéal, ka Judi rahwa seas olla wut waimu nähha, mis nende kangekaelust armoõppetuse wašto wähhendab.

Sõdda **Hina** maga on, Jummal tannatud, otjaš. Üks Wennema tšeiung isje kirjutab: Se sõdda on ka Wennemale kaštu tonud. Suur Amuri jöggi Asia maal saab ennamište Wenne wallitšuje alla: Wennemaal on lubba Hina male omma kaupa jata ja selle maga kaubelda, ja peale selle antakse ristiüşo miššionaridele lubba, ristiüşku kulutada. Wennema on omma Sibberi maga Hina ma ja Amuri jõe liggidal, ja kui wafju se maffak, kui raudte meie maalt ja Sibberi maalt läbbikäiks Amuri jõe äre, sedda wöib igga üks isjege arwata. Ja Angliema röemuštub weel ennam, kui teijed röemuštawad. Sealt tšeiungid ütlewad: Et Hinama nüüd ennam meie kauba-laewadele ei olle finniwand, waid temma warrawad meie ees lahti, se maffak kauplemisele jeddasamma, mis Kolumbuje kulus tö keige ilmale maffis, et ta Amerika maad leidis. Nüüd agga on tarwis, ütlewad Ing-lused, seni kui meie suredütkid weel Hina rahwa kõrwus ja meie wäggi nende filmi ees, et meie neile öiete ettepaneme, kui wägge-wad ja kanged mehhed meie olleme: nüüd mingo Inglaše sõalaewad Hina merde ja näidako ennast seal, et rahwas aeglašte arru saab, et meie wašto hakkata ilma ašjata ja tühhi nõu on. Et agga Wennema Sibberi maalt läbbi teed on mõistnud leida Hina male ja temmaga hakkab läbbikäima, se pah-handab Inglašte meelt, ja et meie maal ennemalt teada olli, mis Hina maal sündis, et nad seal rahhu teggid ja šöddimist löppetafid, se on neid koggoni kohkuma pannud.

Enne kui postimees omma juttu selle ašja polest löppetab, tahhab ta mõnne sõnna weel jurepanna, mitte kül šöaft ennesest, agga ommetige ühhest ašjast, mis Hina maal kulus ja kurja ja kellest ka muial palju rägitaške, ja kellest ka mõnned ütlewad šöa töušnud olla. Temma tahhab seš kõnnelda, kuidas Hina maal opiumi, sedda kurja rohtu, mis marah-

wal ka nimne polest weel wöeras ja tead-mata, prugitafje ja tubbaka wišl pibus polle-tafje, kuidas se rohhi kurja teeb ja inimise ihho ja hinge polest rikkub. Mis ašsi se opium on, seš peate aega möda juttušt isje arru sama.

Ühhe 90. aasta eest külwati ja walmis-tati opiumi weel Türgi rigis üffi; sealt widi tedda ka Hina male, agga waljalt apteki roh-hufš, ja prugiti tohtre juhhatamije järrele. Seddawisi läks siš Hina male sedda rohtu arwata 1000 punda aastas. Šelsammal aéal hakkas agga Angliema Štindia kaup-meeste šelš, šelle faes Štindia ma olli, ka selle rohhuga kauplema ja tedda Hina male šaatma. Šeštošja ei olnud neil seš kauple-mišeš šuremat kašju ühtegi; šelleparrast jäeti ka ašsi mõnne aasta parrast jälle šeisma, seni kui nad 50 ehk 60 aasta eest wešte peäle-hakkafid ja teištwiše peale hakkafid, nenda et nad jedda kauplemist tännapäini on wapraste tallitanud, isje enneštele kül rahha polest šureš kašjuš, Hina rahwale agga hirmsakš ahhaštufješ. Hina wallitšus näggi, kui palju kurja opium rahwale teggi ja šelis siš šelle kauba ommalt maalt koggoni ärra, nenda et kellelgi lubba ei olnud opiumi Hina male tua ja müa. Agga Štindia kaupmeeste šelš ei tahtnud jedda kašfotojat kauplemist mitte jätta ja hakkas siš walle wišl, nägge-mata ja šallaja sedda kaupa Hina male šaat-ma ja jatiš tännapämani. Et nemmad seš kauplemišeš hõlpašte ja rohkešte kašju šaid, jedda wöime jubba seš šeadušeš nähha, mis pea Štindia male anti. Še šeadus ütleb, et legi ühtainušt terra šelle kašwo šemet ei tohhi külwada, kellest opium walmištafje, ilma wallitšuje loata. Šure Štindia rigi šees olgo ifka wallitšuje teada, kus šelle kašwo šemet külwataške ehk kus tedda mitte ei kül-wata, ja olgo iggalpool šelle tarwis temma lubba. Keiš kohtud ja wannemad peawad töega šelle peale watama, et se šeadus saab täidetud ja kohhe mawallitšuje teada andma, kus šelle wašto tehhaše. Ja hädda siš Štindia rahwale, kui ta peaks moni — se on šelle kašwo nimmi, kellest opium tehhaše — ilma wallitšuje loata külwama. Mawallit-

jus ei olle ka mitte paljalt jedda seaduseks teinud, et ta lubba annab külwada ehk külwamaft kelab, waid temmal on ka weimue, rahwale pealepanna, et rahwas ni ehk ni palju moni omma põllo peale külwab. Need moni kaswud, kellest opium tehakse ja kelle juggu ka meie maal oiades leida (maggunad), kui ka meie jures palju wähhemad ja wenamad, on wägga õrnad kaswud; nad tahhawad palju harrimist ja tallitamist ja on iseseeranees jelle polest õrnad, et tuul ja wihm ja külm neid jaggedaste rikkub, ja se igagord teadmata, kui palju neist asja saab. Nad tahhawad ka wäggemat ja head maad ja Ostindia-maal on se teigeallim manurf, mis jummalawilja rohkeste annaks, lihwi põlluks wallitsetud. Se on kül töesi, et wallitsete polest jelle cest rahwale rohkeste taastutakse, et nad ommad wäljad moni põlluks annawad, agga se rahha, mis wallitsete polest antakse, ei ja rahwa kätte, waid kaub ennamiste wallitsete kätte wabhele ärra. Ja et wäggiie rahwa faast võidu wõetakse ja moni lastakse pealekülwada, se seadus läh-häh päaw päwalt ifka raskemaks. Eest mitte paljalt mawallitsete tahtmine ei olle se, et rohkeste jaoks opiumi-rohtu külwatud, waid ka iggaühhe allama wallitsete tahtmine, sellepärast et iggaüks wallitsete ja üllewataja jedda ennam palka saab, midda ennam opiumi-rohtu on kaswand. Nenda on siis rahwas seal raste koorma al, seal on ilmaasjata tülli ja waenamist jaggedaste sellepärast, et wallitsete arwawad, rahwas ei anna keif rohtu wälja, mis põllo peal kaswab, ei wata oiete wälja järrele, ei harri tedda helega ja kes teab mis muud weel.

Saggedaste jännib ka jedda, et wallitsete polest rahwale rahha etteantakse jelle peale, et opiumi-rohhuga saab taastutud. Se agga on waesele kiustatuseks ja suremaks waesuseks, jett rahha wõttab ta kül hea melega hädda aal wästo, agga saab seddawist wõlgnikuks, ei jõua ni palju opiumi-rohtu teha, kui tarwis, ja lõppeb wimate foggoni ärra. (Jääb polete.)

Jummala riigi asjust.

(Mis õmas numbris potete jät.)

Tahiti jare kuningas, isje ristiusku, andis käsku, et neile, kes ärrawõidetud, mitte üllekohhut ei pidand tehtama. Se käst ja siis se, et ristirahwas olli pagana rahwa wastowõtnud, teggi immet. Ebbajummalate teenrid ütlesid: Meie jummalad on wallejummalad, ristirahwa Jummal on töesine Jummal. Müüd pandi tülled põllema, kujud põlletati ärra, altarid kistuti mahha ja kirikud ehitati asjemele. Üks saar teije järrele wõttis ristiusku wästo. Tahiti rahwas hakkas isje armoõppetust kulutama, kirikuid ja kolsid töusi rohkeste, põllo ja kätte tö eddenes, ja seal, kus enne furratit teniti, laulakse müüd Jõjandale. Sedda jõuab ükspäinis armoõppetus jata.

Ma ellen teile kurwa asja juba küllalt lõune-merre saarte pealt kõnnelud, müüd olgo ka natufene teist juttu.

Üteford ehitas misjonar Williams ühhe jare peal uut kirikut ja olli isje tö jures, olli agga omma tollipu ja winklimõedu foddu unnustanud. Jõie ta ei tahtnud järreleminna, jett te olli pilt: ta wõttis ühhe pu-laastu omma jalgade cest ülles, kirjutas jõega jelle peale omma abbitajale, et temma winkli-mõedu foddust piddi jaatma ja andis laasto ühhe sealt-innimeje kätte ja ütles: armas jõbber, minne jelle laastuga minno foddu ja anna minno abbitaja kätte. Se inimene olli enne jõamees olud, watas immetolledes Williamsi otja ja ütles: Mis ma siis jelle putükkiga pean teggema? Teie abbitaja arwab mind narriks, kui ma laasto temma kätte wiin. Ei mitte, wästas misjonar, ei ta arwa find mitte narriks. Minne agga ja wi rutto sinna: mul ei olle aega odata.

Temma ei olud ommas ellus kirjutami-jett weel middagi kuulnud, agga näinud; kui ta agga näggi, et Williams tõega räkis, wõttis ta laasto ja küsis: mis ma siis temmaga pean teggema? Sinnul ei olle middagi seal jures räkimist, wästas Williams: kül laast isje ütles, mis ma tahhan.

Jälle watas mees immetolles Williamsi otja, töetis laasto ülles ja ütles: Kas pu

siis ka mõistab kõnnelda? Kus ta ju on? Misionar käskis teha usinaste omma teed minna, et ta ilmaasjata aega ei wida. Mees läks kääso peale. Kui ta Williamsi majaasje sai, andis ta laasto misionari abikäde kätte. See nõttis laasto waasto, lugges, wiskas kõr-wale ja läks kaсти jure winkl - mõetu otsima. Mees läks järrele, ja kui talle riist kätte anti, ütles ta: seija nattufene paigal, armas tüttar! Kust ja tead, et Williams otsekohhe jedda riista pärrib?

Eks ja laastu minno kätte ei tonud? was-tas naesterahwas. Ja, ma töin kül, ütles temma, agga jedda ma ei olle kuulnud, et laast middagi julle ütles. Kui sinna ka ei olle kuulnud, wastati temmale, minna ollen kül kuulnud, sest se laast ütles mulle, mis mo mees tahhab, ja sinna pead nüüd usinaste temma jure taggaõttõtama. Nüüd ruttas mees usinaste jälle Williamsi jure, nõttis laasto ülles, piddas jedda ühhes käes ja winkl-mõetu teijes käes, läks joofetes kullast läbbi ja kulutas keigile: wata, kui targad need wõerad mehhed on, nemad pannewad laas-tud räkima!

Kui ta nüüd jälle Williamsi jure sai, pärrib ta teada, kust se tulles, et laast on räkinnud. Misionar jelletas talle selle asja ärra, ni heaste kui ta mõistis, agga mees ei sanud ommetige öiete arru, panni laasto yaela otja ja jeddawisi ennejele ümber kaela ja kan-dis tül aega laasto kaelas. Iggaalpool olli tal rahwas hulgaaupa järrel, ja iggaüks ku-lis hea melega, kuis ta laasto luggo kõnne-leg. Kui ta kirjutama õppi, hakkas jedda immet mõistma.

Nisamma immelik on se luggo, kuidas üks waene kaastifene jaarlased ärrahirmutas. Nende jaarte peal on rotta ja iri ni rohkeste, et üks misionar ükserd 3 meesi lau ümber kaitema panni, et need lomad sögi aal lau pealt wägäije keif ärra ei nõttaks. Sellepärast mõisid siis misionarid nõuaks, Europa maalt laewaga hea hulk kaesja tua. Kui nad siina said, jautati neid misionaride kätte ärra. Üks kas anti Harotonga sare peale. Nis perremees olli talle weel wõeras ja ta pög-genes koddust ärra metja. Metjas olli übbe

preestri maja, kes mõnne päwa eest ristiustu olli wastowõtnud. Kui ta õje omma asjeme peal maggas, arfas temma naene ülles ja näggi ufje peal kats tullist filma ja kenna heal olli kuulda, mis naesterahwal seni acani foggoni wõeras olli olnud. Ta ärratas warsti omma mehhe ülles ja hakkas tedda tõrrelema, et ta wanna usju on ärrapõlganud ja wan-nad jummalad ärrapõletanud: need ollewad nüüd wihhased ja tahtwad neid kimbutada. Tõuje ülles, tõuje ülles, halka palluma, kisk-jendas naene. Mees tõusis ülles, näggi et tullised filmad ufje peal põllesid, kohtus ärra ja hakkas jure healega palmel luggema, mis ta pähhä olli õppinud. Kui kaastifene jedda healt kulis, kohtus ta ka ärra nisammoti kui preester ja joofsis jälle metja ja need inni-mejed ollid rõemjad, et nad omma palwe läbbi kurradi ollid jõubund ärraajada.

Kaastifene olli nüüd ilma peamarjota ja käis seni metja möda, kui ta übbe ebbajum-mala altari jure juhtus, kuhho ta siis kujube kõr-wale mahhahetis ja iri hakkas murdma, mis seal rohkeste leida olli. Mõnne päwa pärast tuli üks preester jure hulga rahwaga altari jure omma jummalale õhwerdama.

Kas nõttis tullesjed omma „miauga“ waasto, agga kui preester kaastif healt kulis, joof-sis ta rahwa jure taggasi ja ütles: kurri waim on altari jurcs. Rahwas ruttas keif koddu, kutsus teijed kofko, panni sõariistad ümber, nõttis oddad, niuid ja kilbid kätte ja läks nüüd jaddadekaupa pahhareti finni-wõtma. Kui kas jedda hulga näggi, kargas ta ülles, rahwas hoidis eest kõr-wale ja kas läks keifest nende wahhelt läbbi. Öhtul ollid nad keif ühheskoos ja piddasid rõemo, kas tuli ka wälja watama. Niipa kui ta näh-ha olli, joofsid mehhed keif koddu pole sõa-riistu otjima ja jedda loma finniwõtma. Agga kas olli ammugi eest ärrakaddunud ja übbe jaarlase ellomajaasje pöggenend ning sinna maggama heitnud. Kui maja perremees öhto koddu tuli ja kaastif nähha sai, kohtus ta wägga ärra, ruttas toast wälja ja panni ufje finni — ja nüüd olli waese kaastifese tund tulnud. Rahwas tuli nuidega kofko ja tappis kaastif ärra ja arwas kes teab mis

immet ta on teinud. Barrast kahhetjesid nad omma rummalusi silmavega.

Barotonga, selle teige illusjama jare, peal lounemerres käib te merre äärt möda ümber jare. Te äres on keitsuggu faunid puud, selle marjus tekäid kuma päwaga puhkawad. Seespool teed, mönni jam te ärest, on ellomajad ja iggaühhe ellomaja jurest käib weike teradda jure te peäle wälja ja on illusjaste ehbitud. Selle kōhha peal, kus teradda jure te peale wäljatulleb, on mönned kiwipingid, istmeks küllarahwale ja tekäiatele. Reid istmeid auustawad nemmad wägga. Kui ja nende istmete peale nende kõrwa mahhastud, siis on ifka ešmine jōnna, mis ja nende juust tuled: Siin on minno isja, siin on minno wannaisja istunud.“ Kui tō on lõppetud, siis istuwad nemmad õhtul nende pinkide peal ja juttustawad teine teisele, mis nad mõistawad. Ikšford olli misionar Williams sedda teed kaimas, mis merre äärt möda ümber jare käib. Ühhe nijsugguje kiwipingi peal istus üks waene wiggane inimene ilma jalluta, ja kui ta misionari näggi tullesse, hakkas ta põlwede peal temmale wastotullesse. „Olle terwe tullesse, ja Jesjanda jullane“, ütles ta, „sinna olled walgust sia pimmeduse sisse tonud, sinno käest olleme õnnistuse sõnnumeid sanud.“

Misionaril olli sest mehhest halle meel; üks haigus, mis jeal maal jaggedaste leida, olli käed ja jallad tal ärrajōnud, nenda et ta hädda pärrast põlwede peal eddastromas. Sellegipärrast olli se mees wägga tōteggia inimene, kandis omma maja eest hoolt ja toitis omma naese ja kolm last omma kätte tōga. Ta taemas maad ja et tal käsi ei olnud, wautas ta omma kehaga labbida peale ja seggas käewartega maad, kuhho siis sisekülwati.

Williams istus temma kõrwa kiwipingi peale mahha ja küsis temma käest, mis ta siis armoõppetusest teadis. Ma tean sedda, ütles se mees, et Jesus Kristus ilma sisse on tulnud, pattusid õnjaks teggema, ja kõnneles nüüd, kuidas ta risti peal on jurnud ja omma werre meie patto pärrast ärrawallanud, ja et need nüüd õnjaks sawad, kes Jesuse sisse usjuwad ja ommad pattud mahhajättawad.

Kui misionar temma käest küsis, kas ta ka palwet teeb, wastas ta: Ma pallun kolm korda päwas ja pean ka hommiko- ja õhtopalwet, pallun leigeennam sedda, et ma puhtaks saaffin Jesuse Kristuse werre läbbi ja temma õigusega ehbitud, ja et temma waim mind kõlbawaks teeks, ja et ma taewa jaan, kui ma surren.

Kust ja sedda tarkust olled sanud? küsis Williams, ma ei olle sind millalgi teiste seas kirrikus näinud. Se on kerge jelletada, wastas waene mees. Kirrikuse ei jōua ma kül mitte jada, agga ma tean teisel wiisil nõuu. Kui rahwas kirrikust wäljatulleb, siis istun minna te äres kiwipingi peal ja kerjan iggaühhe käest, kes mõdalahhāb, ühhe palluse jummalajōnna. Üks annab mulle siis ühhe tülki ja teine jälle teise. Need rasufesed koggun minna siis omma juddameesse kōkko, mötlen järele ja pallun Jummalat, et ta mulle tundmist annaks ja minna temma jōnna mõistaks. Se olli üks kerjaja, kellejuggust ilmas wāhhā leida. Sedda teed käis Williams jaggedaste ja läks iggakord jelle wannamehhe jure sisse, temmaga juttu ajama ja ennast rõemustama. Mis sinna sest mehhest arwad, kes ja sedda loed? Kui ikšford kohtopawal nijsuggused pagganad meie risti-innimeeste kõrwa ja nijsuggused wiggased terwete kõrwa pannakse, kas meie kõlbame siis innimehe poea ees seisma? Wõtte järele!

Teadaandmised.

Kaks head terwet hobbust on müa.

 Kes osta tahhab, küsige järele
 Wander: Belleni majas, Exam-
 mi podi wako. 4

Tartolinnas Hoppe ramato-podisse on
 üks wiis tener, kes agga nattufe Saksakeelt
 mõistab, waja. 1

Ühhe mõisa peal, 25 wersta Tartust,
 sure te äres, antakse sel aastal Wihkle pä-
 wast 70 lüpsilehmi rendi peale. Kes se peale
 lustib, pärtigse selgemat teadust wanna unus-
 wisteteri majas pedelli Wisfori käest. 2